

**Gründungsurkunde (Stiftbrief) der Universität Wien. (Lateinische Fassung)
1365 März 12, Wien.**

*Die Herzoge Rudolf IV., Albrecht III. und Leopold III. stiften eine hohe Schule zu Wien.
(Lateinische Fassung).*

Original im Archiv der Universität Wien (Lad. XXXVII.1)

Pergament, 63x79 cm, Plica. Drei rote Wachssiegel an Seidenschmüren.

Druck: [Paul Uiblein], 600 Jahre Universität Wien. Erinnerungsgabe des Bundesministeriums für Unterricht für die im Jubiläumsjahre ihr Studium abschließenden Hörerinnen und Hörer (Wien 1965), S. 6–14 (mit Angabe älterer Drucke im Anhang). – Peter Csendes (Hg.), Die Rechtsquellen der Stadt Wien (Fontes rerum Austriacarum, 3. Abt.: Fontes Iuris, Bd. 9, Wien-Köln-Graz 1986) nr. 29, S. 141–156.

Der folgende Text ist übernommen aus der Edition von Paul Uiblein (w. o.).

In nomine sancte et individue trinitatis. Amen. Rudolffus quartus Albertus et Leupoldus fratres uterini Dei gracia archiduces Austrie Styrie Karinthie et Carniole domini Marchie Sclauonice ac Portusnaonis comites in Habsburg Tyrolis Ferretis et in Kyburg marchiones Burgowie et landgrafii Alsacie omnibus Christi fidelibus presencium auditoribus seu lectoribus nunc et temporibus in futuris salutem in Domino cum noticia subscriptorum.

Omnipotentis Dei clemencia, que de sue divine magestatis throno et celsitudine nos a cunctis nostris prioribus in hec tempora naturali propagine et antiquo stipite principatus decoravit tytulo, et committendo nobis sue gentis multitudinem et terre latitudinem non modicas nos eciam voluit principari, pro quo tenemur ex debito sibi graciaram acciones multiplices et genti nobis commisse ad defensionem, iudicii equitatem, favores, benivolencias ac ad cetera pietatum opera obligamur, nos pronos reddit et benivolos ac interno quodam instinctu exigit ea ordinare, statuere et disponere in subiectis nobis terris et gentibus, per que creatoris nostri clemencia laudetur in celis et eius orthodoxa fides dilatetur, erudiantur simplices, equitas servetur iudicii, humanus illustretur intellectus, augeatur ratio, crescat res publica et ad Sancti Spiritus illustrationem corda disponantur hominum, quod propulsis ignorancie tenebris et errorum deviis ad divinam sapienciam, que malivolam non ingreditur animam, aptati de thesauris suis nova producant et vetera et fructificent multipliciter super terra.

Hinc est, quod nos tamquam donatorum bonorum grati receptores, volentes quoque pretactis pronitati et instinctui satisfacere saltem aliquantulum ad Dei laudem et gloriam, utilitatem et profectum humani generis, ob salutem animarum nostre prioritatis inclite ac nostrarum necnon ob augmentum rei publice et ob specialem prerogativam et dignitatem ducatus Austrie et ville nostre Wiennensis matura deliberacione et diligenti consilio previis, adhibitis eciam solempnitatibus verborum, operum et gestuum consuetis et debitis ad hoc oportunis et necessariis pro exigencia libertatum, iurium et consuetudinum nostrorum ducatum et specialiter nobilis et predigne terre Austrie, quibus iuxta continenciam privilegiorum et litterarum nostrarum a divis Romanis imperatoribus et regibus sumus privilegiati, dignificati et in principes sublimati, de gracia, concessione et indulto specialibus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Urbani quinti sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summi pontificis, nostro ac nostrorum heredum et posterorum omnium in perpetuum nomine dotavimus et ereximus rite et legitime et de certa sciencia dotamus et erigimus publicas et privilegiatas scholas et studium generale in dicta villa nostra Wiennensi, quam ob incolarum suorum fidem puram, devocionem sinceram et probitatem eximiam singulari favore prosequimur, in cuius eciam ville parrochiali ecclesia sancti Stephani in brevi temporis spacio Deo auspice in preposituram seu collegiatam ecclesiam sub honore sanctorum omnium redigendam sepulturam nostram elegimus, ibi adventum iusti iudicis expectaturi; ita videlicet, quod in dicta villa Wiennensi exnunc inantea perpetuo iuxta ordinaciones et consuetudines observatas et habitas retroactis temporibus, primo scilicet Athenis civitate precipua Grecie, deinde Rome que caput est orbis, et post hec Parisius regni Francie civitate principali, scole publice ac generale et privilegiatum studium observentur, ibique legantur, doceantur et discantur divina sciencia, quam theoloycam vocamus, artes et sciencie

naturales, morales et liberales, iura canonica et civilia, medicina et alie facultates et sciencie licite et permesse.

Ceterum quia anima quiescendo sciens et prudens efficitur nec passionata sapienciam possidebit, tum pro magistrorum studio et lectura peragenda, tum eciam pro studencium et scolarium dicti studii tam de remotis quam de vicinis partibus adveniencium profectu et augmento discipline scolastice, qui divino aspirante lumine continuitate studii de bono in melius, de meliori in optimum, de virtute in virtutem ad sublimia scienciarum et virtutum cuncto tempore debent et possunt provehi, reputamus summe necessarium dicti studii universitatem ac docencium et discencium collegium specialibus defensionibus et comodis indigere et precipue, quod communium et vlgarium hominum habitacione semoti in loco distincto firmis septis includendo actus scolasticos exercere et peragere valeant non prepediti strepitu populari. Idcirco quo supra nomine eisdem scolis ac privilegiato et generali studio et eius nomine universitati magistrorum et scolarium ibidem deputavimus, assignavimus et donavimus, deputamus, assignamus et donamus presentibus pro dictis scolis et studio locum subscriptis terminis et finibus interclusum, quem quidem locum pro uberiori universitatis protectione et quietudine ducali nostro pallacio proximum esse volumus et annexum. Eiusdem autem specificacio et descriptio cum suis muniminibus et aditibus subnotatur, videlicet totale spacium comprehensum inter dictum nostrum castrum seu palacium et monasterium Scotorum dicte ville Wiennensis cum omnibus mansionibus domibus curiis viridariis et pomeriis in eo contentis, intra quem locum monasterium fratrum Minorum ordinis sancti Francisci dinoscitur esse situm. Hic locus pro eiusdem universitatis securitate et tutamine novis muris et portis muniatur et vallabitur in hunc modum, quod a muro dicti claustrum fratrum Minorum annexo porte porrecte versus dictum nostrum palacium et muros¹ ac menia dicte ville Wiennensis murus altus trans stratam et collem seu terre prominenciam usque ad dicta menia erigatur, in cuius medio porta fiet, per quam erit introitus et exitus dicti loci, et idem locus abinde extendetur usque ad portam dicte ville Wiennensis que dicitur porta Scotorum secundum extensionem muri Wiennensis et collis seu prominencie antedicte, a muro quoque ville Wiennensis iam dicte porte contiguo trans pretactam prominenciam et stratam ibidem versus dictos fratres ducentem erigetur similiter murus altus per transversum usque ad aciem proximam sitam ex opposito curie dictorum Scotorum super Alta Strata, per quem murum eciam necessaria porta fiet, et deinde ab eadem acie omnes domus site super dicta Strata Alta versus rivolum dictum Alss usque ad medium strate publice et per descensum eiusdem strate usque ad vicum dictum Schaufellukch et per ascensum eiusdem vici directi per medium usque ad muros monasterii fratrum Minorum antedicti et usque ad portam primam ad locum universitatis prehabite pertinebunt, ita quod illi loco dictum monasterium fratrum Minorum cum suo cimiterio ac ceteris pertinenciis ut predicatur includetur. Omnes eciam vici et viculi porrecti per dictum universitatis locum in transversum super pretactam Stratam Altam versus memoratum rivolum Alss muris integris includentur exceptis muris, quibus Anterior Vicus pincernarum et viculus inter domos Vlrici dicti de Fratibus porrectus versus fratrum Minorum cimiterium obstruentur, qui habebunt portas, prout ibidem necessarie dinoscuntur.

Verum quia parum valeret generale studium erigere et universitatem huiusmodi venerabilem colligere, nisi ei de excepte prerogative privilegiis, libertatibus et iuribus caveamus, de sapientum et peritorum virorum maturo et digesto consilio communicato sepius de certa sciencia quo supra nomine per presentis scripti seriem ducali auctoritate statuimus ac eciam ordinamus perpetuo irrefragabiliter observandum, volentes quod omnes nostri principes prelati barones clerici et layci religiosi et seculares milites armigeri cives burgenses ac ceteri homines intra predicti loci descriptioem seu circumferenciam domos vel curias habentes easdem in tam firmo serarum munimine et tam rigido inhabitancium regimine et custodia servant et teneant, quod dicte universitatis magistris et studentibus nulla penitus realis vel verbalis iniuria, offensa seu molestia ex eisdem suis habitacionibus diurno seu nocturno tempore valeat irrogari sub nostre

¹ murus *Orig.*

indignacionis pena ac earundem suarum habitacionum amissione seu iactura. Et hunc, qui sic nostram indignacionem incurrerit, punire et emendare volumus ac debebimus, quam primum ad nos deductum fuerit per querelam, prout nobis conveniens et equum videbitur, iuxta qualitatem excessus et continenciam privilegiorum, statutorum, graciaram et iurium dicte universitati concessarum dolo et fraude penitus circumspectis.

Statuimus eciam et ordinamus quo supra nomine, quod siquis hominum cuiuscumque status extiterit in prenotato loco studii domos habeat vel in futuro acquisierit, quas vendere vel pro certo censu locare voluerit, quod eiusdem vendicionis precium vel pensio census annui estimari et taxari debebunt per duos studentes honestos et duos oppidanos oppidi seu ville Wiennensis, qui super eo coram universitatis rectore corporalia prestiterint iuramenta, quodque horum quatuor vel trium ex eisdem taxationi concordi parendum est et stari debet obstaculo et contradiccione qualibet non obstante; si vero eorundem quatuor duo a duobus discordabunt, pro superiori rector universitatis prehabite assumatur et taxacio partis illius, que ipsi rectori magis congrua et equa visa fuerit, subsistat firma et absque dolo quolibet observetur, nec taxacio talis census annui exaltari seu augeri debet ullo tempore, nisi domus eadem melioretur novis edificiis et inpensis, nam tunc census eiusdem domus taxari debet de novo ad dictorum quinque arbitrium quemadmodum est premissum. Sed si domus aliqua pro censu locata annuo ut predicatur ob defectum tecti vel alterius inpense necessarie periret et defectum notabilem pateretur et locator domus eiusdem defectus huiusmodi per edificia necessaria non interciperet, postquam sibi per conductorem fuerit intimatum, tunc conductor eosdem defectus reformare debet et poterit et sumptus inpense et reformationis huiusmodi in censu debito defalcare et deducere locatori. In casu autem, quo locatori impense per conductorem facte supervacue et minus necessarie videbuntur et ex eo sibi nimis de censu suo annuo asserit deperire, illud ad predictorum quinque vel eorundem maioris partis arbitrium moderetur. Siquam vero domum in dicto loco sitam taxatam pro censu annuo ut predicatur clericus vel laycus de universitate non existens prehabita inhabitaret seu possideret quomodolibet, quam magister, studens seu scholaris universitatis eiusdem ad inhabitandum postulabit, huic eiusdem domus inhabitator seu possessor debet cedere censu annuo pro rata temporis persoluto.

Premissis eciam adiecimus quo supra nomine ex certa sciencia, volentes ac eciam statuentes, quod siqui sub magistrorum vel studencium tytulis dictum studium accesserint docendi vel discendi animo vei ab eo recesserint, quod tales vel eorum servitores seu famuli in accessu vel recessu huiusmodi intra metas nostrorum principatum, dominiorum, terrarum, districtuum et territoriorum, quos quas et que nunc possidemus vel in futuro possidebimus, plena securitate rerum et corporum debent perfrui et gaudere, promittentes quo supra nomine, quod si de prenotatis personis quispiam intra metas terrarum nostre dicionis libros aurum argentum iocalia vestes pecuniam vel alterius generis res quascumque perderet, quod eidem rem perditam solvere seu refundere debemus et volumus integraliter omnis dilacionis et contradiccionis diffugio postergato, adhibito tamen eo moderamine et adiecto, quod iidem clerici, magistri, studentes vel scolares, eorum servitores, famuli vel nuncii, cum ad locum dicti studii accedentes metas terrarum nostrarum attigerint, conductum postulare debent et exigere a nostris principibus ecclesiasticis vel secularibus marchionibus comitibus baronibus proceribus ministerialibus militibus vel ceteris nobiles vel ab eorundem amministratoribus castellanis iudicibus seu aliis officialibus vel a nostris capitaneis castellanis phlegariis iudicibus vel officialibus, quibuscumque nominibus censeantur, proximioribus terrarum nostrarum metis circa stratam illam, per quam prenotati ad dictum studium processerint. Qui eciam iam dicti domini et officiales sic venientes ut predicatur ad eorum requisicionem nostro nomine secure et libere absque retribucionis, muneris seu propine recepcione qualibet conducere debent rebus et corporibus per sue dicionis districtus usque ad metas domini vel officialis proximi, qui quidem iterum eisdem securum conductum per sui domini vel amministracionis territorium prestare debet consimiliter, quousque sic successive per singulorum conductus ad villam Wiennensem veniant prenotatam, prout dictis prenotatis dominis et officialibus dedimus in mandatis ac quo supra nomine huius scripti serie firmiter et districte mandamus et precipimus sub obtentu nostre

ducalis gratie et favoris. Siquis vero magistrorum vel scolarium adveniencium ob dilacionem prestandi conductus dampnum incurreret vel pro dando conductu daret munera vel propinas, huc dampna, propinas vel munera faciemus cum effectu refundi vel restitui vel de nostra camera refundemus. Quidquid igitur adeuntes dictum studium amiserint ut predicatur, de quo legitime edocti fuerimus, id eis solvere ac refundere debemus et volumus sine dolo, dummodo pateat vel doceri valeat, quod conductum modo exegerint prelibato; nosque investigatione studiose prehabita de ammissione huiusmodi easdem res vel earum equivalenciam extorquere debemus et volumus ab eo, in cuius districtu vel amministrazione ammissio talis dinoscitur esse facta, et huic passus iacturam iam tactam debet cum primum poterit intimare, nosque super eadem ammissione debemus facere iusticiam vel alias de ea cognoscere, quemadmodum iuxta qualitatem negotii nobis visum fuerit expedire. Consimili securitate et privilegio gaudere debent magistri vel studentes, eorum famuli vel nuncii de dicto studio ad propria redeuntes, ita tamen, quod in exeundo terras nostras conductum requirant, quemadmodum est premissum.

Omnia quoque, que pro magistrorum, studencium vei scolarium dicti studii ac aliarum personarum de ipsa universitate existencium victu vestitu vel alio quovis usu licito per eos vel per eorum famulos vel nuncios adducta vel allata fuerint super terra vel super aquis in libris auro argento pecunia pannis vestimentis lectisterniis annona vino animalibus carnibus piscibus speciebus vel rebus aliis quibuscumque, debent absque solucione mutarum, theoloniorum nostrorum et ceterorum hominum et sine impedimento quolibet per nostras terras civitates et oppida adduci libere et reduci, ita tamen, quod predicti magistri vel studentes, eorum servitores nuncii famuli vel pedelli cum rebus predictis non exercent cambium seu eciam mercaturas. Siquis vero de pretactis suis rebus mutam vel theolonium accipere vel eis inferre gravamen aliquod presumpserit, se sciat nostram indignacionem graviter incidisse. In hac eciam ordinacione statuentes, omnes magistros studentes et scolares dicte universitatis eorumque servitores et familiam, quos sub suis habent sumptibus, ac ipsorum pedellos in prenotato loco studii residentes eximimus et absolvimus ab omni steura exaccione onere et serviciis oppidanorum Wiennensis ville seu oppidi antedicti quodque eorundem aliquis impeti seu in ius trahi non debet pro causa aliqua corpus honorem vel res concernente coram seculari iudice, sed dumtaxat coram rectore universitatis et studii memorati; volentes eos exemptos fore omnino tum a dicto exaccionis genere, tum eciam a strepitu iudicii secularis tali determinacione addita, si quod absit aliquis magistrorum, studencium vel scolarium dicte universitatis in sacris constitutorum ordinibus sive non pro tali excessu nephario, ob quem de iure, si foret laycus membrum universitatis non existens, esset ad mortis exicium condempnandus, ubicumque in nostris terris deprehensus fuerit, debet rectori dicte universitatis et studii presentari, coram quo, si de eodem excessu, prout ius vel consuetudo loci exigerit, convictus fuerit, idem rector debet ipsum iudici curie prepositi ecclesie omnium sanctorum Wiennensis presentare contradiccione qualibet non obstante de eodem forefactore convicto ut predicatur facturo iusticiam, prout consuetum fuerit iuxta canonicas sanciones; qui prepositus erit nostri ducatus Austrie et dicte umversitatis supremus cancellarius. Idem eciam iudex curie iam dicti prepositi habet et habebit iusticiam facere de omnibus magistrorum et studentium servitoribus et famulis laycis, qui in eorum sunt expensis ac sumptibus, et universitatis pedellis laycis super criminibus, pro quibus sunt ad mortem merito condempnandi, presente dicte universitatis rectore vel eo, quem ipse ad hoc duxerit destinandum, ut idem iudex ab equitatis et iusticie tramite minus valeat declinare.

Porro presentis scripti serie quo supra nomine sub obtentu nostre gratie districte precipimus dicte ville Wiennensis ceterisque nostris vel nostrorum iudicibus amministratoribus phlegariis officiatibus consulibus vel civibus ceterisque nobis subiectis, quod si iudicii vel alterius emergentis vel emergendi negotii pretextu rectorem dicte universitatis ipsorum auxilio et iuvamine indigere contigerit, sibi communiter et divisim assistant fideliter et succurrant efficaciter per se et per suos servitores et nuncios absque dilacione qualibet pro qualitate negotii, quociens super eo per rectorem vel eius locumtenentem fuerint requisiti.

Sed si, quod avertat omnipotens, aliquem nostre dicionis laycum baronem nobilem civem burgensem oppidanum vel ruralem divitem vel pauperem, cuiuscumque condicionis existat, intra

nostrarum terrarum terminos ullum magistrorum vel studencium dicte universitatis vel ad ipsum studium accedencium vel ab eo recedencium occidere vel ad eius mortem temere et violenter machinari contingeret, de persona illius iudex, in cuius districtu homicidium tale perpetratum fuerit, habet ibidem per sentenciam et decretum secularis iudicii iudicare; eiusdem vero bona immobilia que feodalia fuerint proprietatis cedant domino, prediorum autem et propriorum bonorum dimidium ad nos et dimidium ad universitatem prehabitam devolvatur. Si autem quis laycorum specificatorum superius aliquem magistrum vel studentem dicte universitatis mutilaverit seu manu pede brachio crure oculo aure naso vel aliquo aliorum membrorum suorum privaverit, idem pro eo deprehensus membro consimili, quo privavit magistrum vel studentem universitatis prehabite, est truncandus, nisi idipsum membrum centum marcis argenti Wiennensis ponderis redimat, quarum medietas leso tribuatur, reliqua vero medietas inter nos et dictam universitatem equaliter dividatur. Ubi vero mutilator vel truncator membri prehabitus bona habens immobilia aufugiendo evaserit, eius feoda ad dominum proprietatis redeant, predia autem et propria nobis et dicte universitati in parte cedant dimidia et leso reliqua tribuatur medietas ut preferitur, idemque ob prenotatum excessum proscriptus et deportatus ab omnibus nostris et nostrorum terris et districtibus esse debet absque spe ulla redeundi, nisi prius nostram gratiam et lesi ac universitatis predictae favorem et licenciam obtinuerit super eo. Dicti vero excessus perpetrator, si leno ribaldus vel aliquis vagus nullam certam habens residenciam fuerit, debet pene proscricptionis seu exclusionis a nostris et nostrorum terris absque omni gratia perpetuo subiacere, privandus membro simili absque omni redemptionis ope, quo universitatis destituit clericum, si post excessum huiusmodi in nostris vel nostrorum terris vel districtibus fuerit deprehensus. Sed in casu, quo ullus magistrorum vel studencium dicte universitatis ab aliquo hominum ut predicatur vulneratus vel violenta manuum vel pedum iniectio tam graviter lesus fuerit, quod ex eo alicuius sui membri officio orbaretur, tunc reo seu reis violencie huiusmodi deprehensis sunt membra similia amputanda, nisi eorum quilibet suum membrum redimat sexaginta marcis argenti dicti ponderis dividendis ordine prelibato. Aufugiencium vero seu evadencium bona infiscata tribuantur quemadmodum est premissum. Egentes autem et inopes a nostris terris et districtibus exulent perpetuo et in eis deprehensi truncentur manibus, prout superius est expressum. Insuper quo supra nomine statuimus, quod si quis magistrorum vel studencium ab ullo sauciatus vel ex violenta manuum vel pedum incussione taliter lesus fuerit, quod tamen ex eo membrorum suorum officia non amittit, quod eidem lesori pro eo deprehenso debet manus pugione transfigi, nisi id redimat quadraginta marcis argenti dicti ponderis ut predicatur dividendis. Et si idem aufugiendo iudicium evaserit, omnia eius bona infiscare debemus et infiscata tenere, quousque nostram gratiam obtinuerit ac ipsi leso et dicte universitati reconciliatus fuerit super eo; nos tamen de eisdem bonis dicto leso pro lesionis qualitate ad iudicium dicti rectoris debemus de congrue subvencionis remedio subvenire. Tali vero lesori, cui rerum deest possessio, nostre terre et dominia sint perpetuo interdicte, et deprehenso manus cultello ut predicatur absque gratia transfigatur.

Dictorum etiam magistrorum vel studencium, si quispiam aliquem habet impetere super memoratis excessibus vel violenciis seu super debitis et causis pecuniariis seu aliis quibuscumque, exceptis dumtaxat causis mortis et criminibus honorem seu famam rei concernentibus, illum debet coram suo iudice convenire ibique causam iuxta divini et positivi iuris tradicionem duobus vel tribus idoneis probis non suspectis et legalibus viris actorem nec consangwinitate nec affinitate nec alio quovis federe concernentibus, qui de visu vel auditu una cum eo deponant, vel per alia legitima testimonia evincere et probare, quibus etiam magistris vel studentibus reorum iudices super suis accionibus in terminis debitis indilatam debent facere iusticiam sine dolo. Sed si aliquis eorundem iudicum ipsis ultra debitos terminos differret facere iusticiam et de hoc doceri poterit, tunc nos vel noster marscalcus provincialis Austrie super eo debemus iudicare et cognoscere iuxta continenciam privilegiorum et iurium concessorum dictis universitati et studio, non obstantibus quibusvis libertatibus iuribus vel consuetudinibus terrarum, civitatum vel villarum nostrarum, quas et que nunc habent vel in posterum obtinebunt, dignum censentes et debitum, ut quemadmodum magistri et studentes singularum universitatum

per totum orbis ambitum singularis prerogative privilegiis et excepte libertatis iuribus dignificati dinoscuntur pre ceteris hominibus et exempti a terrarum et civitatum iuribus seu municipalibus excellenter ob ipsorum quietem et statum tranquillum, ut ipsorum studiis et laboribus laudabilibus valeant comodius insudare, ita consimiliter dicta universitas et studium, cuius fundatores et auctores sumus precipui, extra et ultra terrarum et locorum nostrorum municipalia prenotatis et subnotatis privilegiis, libertatibus et iuribus fruuntur et gaudeant de gracia speciali. Consimiliter quoque quilibet clericus vel laycus, membrum universitatis predictae non existens, evincere poterit magistrum vel studentem dicte universitatis coram rectore tamquam suo iudice super causa quacumque alta vel bassa, mortis vel honoris seu fame sue causis exclusis tantummodo, probacione et testimonio prenotato. Siquis vero magistrorum vel studencium dicte universitatis convenietur super causa corpus honorem seu famam eius tangente, pro eo se expurget et iuri pareat coram dicte universitatis rectore, prout in nostris terris et civitatibus inter barones milites aliosque nobiles cives oppidanos et rurales iustum fuerit et consuetum.

Statuentes nichilominus quo supra nomine omnibus nobis subiectis in terris civitatibus villis et districtibus nostris constitutis vel constituendis, cuiuscumque status vel condicionis existant, edicto perpetuo precipimus et mandamus et signanter incolis ducatus Austrie et dicte ville Wiennensis, quod siquis aliquem de magistris vel studentibus dicte universitatis violenter et armata manu invadat, quod ad hoc intercipiendum quilibet videns accurrat ac ad capiendum invasorem eundem det operam et iuvamen idemque captus indilate suo iudici presentetur ibidem de dicta violencia convictus iusticiam recepturus. Siquis vero videncium hoc facere neglexerit, dabit decem marcas argenti dicti ponderis pro emenda, quarum nobis una cedat medietas et altera passo iniuriam sive lesio; qui si egens existeret, duobus mensibus carceri includatur.

Occisores lesores seu violenti invasores magistrorum vel studencium dicte universitatis non aliquo gaudere debent asylo vel defendi emunitate privilegio seu libertate per nos nostros progenitores seu antecessores inclitos concessis monasteriis ecclesiis vel locis ceteris alicuius principis ecclesiastici vel secularis prelati comitis baronis seu cuiuscumque alterius hominis nobilis vel ignobilis; verum confugientes ad loca hec capi teneri et condigna pena plecti debent, non obstantibus dictis emunitate privilegio seu libertate locorum, quas et que ducali nostra auctoritate quo supra nomine quoad hunc casum tollimus et totaliter annullamus, volentes, quantum in nobis est, omnem causam et occasionem extirpare et tollere, quibus dicta universitas ledi poterit vel turbari.

Inhibemus eciam presentibus quo supra nomine, ut nullus clericus vel laycus religiosus vel secularis Cristianus vel Iudeus vel alterius condicionis homines utriusque sexus libros, cuiuscumque facultatis existant, a quovis magistro vel scolari dicte universitatis seu a quovis alio hominum de universitate non existencium religioso vel seculari, quocumque nomine censeantur, emat vel inpignoret, nisi de dicte universitatis rectoris vel sui commissarii per eum ad hoc deputati scitu et licencia speciali. Et siquis librum aliquem sibi secus vindicare presumpserit, eundem dicto rectori in penam absque gracia assignabit. Si vero aliquis magistrorum vel studencium dicte universitatis sibi librum furtive subtractum penes aliquem religiosum vel secularem, cuiuscumque status existat, invenerit, quem suum fuisse testibus ydoneis ut premittitur probare valeat, ille, penes quem inventus fuerit, eidem magistro vel studenti ipsum librum absque qualibet contradiccione debet restituere, eciam si liber sic subtractus ad eundem empicionis, inpignoracionis seu quovis alio tytulo sit perductus.

Statuimus quoque quo supra nomine, quod siquis magister vel studens dicte universitatis intestatus decedens bona mobilia vel immobilia reliquerit, quod eadem per rectorem universitatis illesa absque diminucione qualibet integraliter per annum et diem teneantur et conserventur, infra quod tempus siquis compareat, qui prout iuris est testibus ydoneis docere valeat se esse eiusdem defuncti heredem proximiorum et legitimum ab intestato, huic rector cuncta eius bona assignare debet et tradere contradiccione qualibet non obstante. Si vero nullus talis comparebit, ipse rector libros defuncti, si quos reliquit, assignet et tribuat dicte universitatis publice librarie; de reliquis defuncti bonis mobilibus et immobilibus ad consilium quatuor procuratorum specificatorum

inferius dispositurus pro salute et remedio sue anime, quemadmodum pro qualitate negocii eis per ipsorum fidem et conscienciam absque omni dolo visum fuerit expedire.

Sane ut magis disciplina scolastica clericalis, religionis katholice institutionis ac humane discrecionis cerimonie a membris dicte universitatis purius et rigidius observentur, declarantes presentibus quo supra nomine volumus, quod siquis in magistrum vel studentem dicte universitatis sue honestatis et salutis inmemorem cum sua uxore agentem turpiter deprehensum manus violentas iniecerit vel sibi offensam irrogaverit, pro eo per nos, rectorem vel ipsam universitatem non est aliqualiter puniendus, nolentes aliquam personam dicte universitatis quoad hunc casum indultis sibi privilegiis et iuribus perfrui et gaudere.

Ordinantes quoque et statuentes quo supra nomine volumus totum dicte universitatis clerum in partes quatuor dividi, quarum quelibet magistros et studentes de certis et nominatis terris habeat pro ipsarum qualitatibus et circumstanciis unam facientibus nacionem. Premissis nichilominus adicimus consimiliter statuentes, ut earundem nacionum seu quartarum quelibet signanter clericorum in septem artibus liberalibus legendo vel studendo militancium procuratorem seu causarum et negociorum suorum gestorem habeat specialem, qui in dictis liberalibus artibus sit magister. Qui quatuor procuratores inter cetera officii sui debitum tangencia toti universitati magistrorum et studencium in theologia, in iure canonico et civili, in medicina et in septem liberalibus artibus proficiendi et eligendi rectorem supremum, qui eciam sit magister liberalium arcium et nullius facultatis alterius, plenam et liberam habeant potestatem. Si autem in iam tacta rectoris eleccione inter dictos procuratores duo a duobus equaliter discordarent, rector preteritus, cuius tunc expiravit officium, sit superior; qui si mortuus vel tante debilitatis extiterit, quod dicte eleccioni interesse non valeat, prepositus ecclesie sanctorum omnium in Vienna, qui ut predicatur universitatis est cancellarius, superior habeatur. Et in quemcumque artistam dicti quatuor procuratores concorditer vel eorum tres vel duo una cum superiore concordaverint, tocus universitatis et studii rector erit in presencia rectoris preteriti et quatuor procuratorum anulo per nos ad hoc universitati donato specialiter per dictum prepositum investiendus de officio rectorie. Hii rector et procuratores quatuor omnes causas et negocia diffinire habent et decidere mediante amore vel iusticia, quas et que dictam universitatem vel quodvis eius membrum tangunt quomodolibet, absque omni dolo et fraude modo debito et consueto.

Prenotata eciam universitas magnum sigillum habeat pro omnibus suis causis in scriniolo quatuor clavibus concludendum, quarum unam rector, alteram decanus theologorum, terciam decanus canonistarum et legistarum et quartam decanus medicorum in sua habeant potestate; id ipsum scriniolum reponi debet in magno scrinio forti ferreis firmato ligaminibus et sex seris et clavibus communito, quarum unam prepositus dicte ecclesie omnium sanctorum universitatis cancellarius, secundam rector, et quilibet procuratorum quatuor unam servet. In quo eciam scrinio magno reponendo in interiori et secreta sacristia dicte ecclesie omnium sanctorum privilegia instrumenta et littere universitatis prehabite conserventur.

Nos Rüdolffus, Albertus et Leupoldus fratres domini dictarum terrarum recognoscentes expresse et ex certa sciencia dicte universitati concessisse indulgisse et dedisse iura gracias libertates et privilegia prenotata promissimus et per presentes bona fide ac verbis nostre ducalis dignitatis promittimus pro nobis nostris heredibus et successoribus universis, quos obligamus et astringimus firmiter ad horum ratihacionem et observanciam inviolabilem, ea omnia et singula, prout sunt specificata superius, rata grata firma et inconvulsa habere perpetuo et servare, quodque nos dicte universitati et studio eadem iura privilegia et gracias iuxta ipsius necessitatem pro temporum et negociorum qualitatibus meliorare extendere et ampliare volumus ad consilium dicti sui cancellarii, rectoris, quatuor procuratorum et trium decanorum, quociens tota ipsa universitas ex causis rationabilibus et legitimis nos requisierit² et peccerit super eo. Senior quoque dux Austrie primo sue receptionis, admissionis et ingressus tempore promittet ad manus

² *verbessert aus* requierit

reitoris, qui tunc fuerit, se premissa omnia et singula absque dolo toto sue vite tempore inmarcessibiliter servaturum.

Idcirco pro nobis nostris heredibus et posteris vigore presencium committimus ac districte sub obtentu nostre gracie precipimus et mandamus venerabilibus et nobilibus fidelibus nostris dilectis omnibus et singulis nostris principibus ecclesiasticis et secularibus prelatibus abbatibus prepositis prioribus plebanis ceterisque clericis necnon nostris marchionibus comitibus baronibus proceribus vexilliferis ministerialibus vasallis reliquisque nobilibus ac eciam omnibus nostris provincialibus marscalcis amministratoribus capitaneis vicedominis phlegariis castellanis rectoribus mutariis ot theoloniatoribus preconibus ac aliis officiatis, insuper omnibus nostris magistris civium iudicibus scultetis ministris consulibus et civibus omnibusque et singulis aliis nostris subditis et incolis presentibus et futuris omnium terrarum nostrarum civitatum oppidorum villarum et districtuum cuiuscumque preeminencie, condicionis aut status existant, quatenus memoratas nostras ordinationes constitutiones precepta mandata et inhibiciones in singulis hiis punctis articulis et capitulis perpetuo observent exequantur et adimpleant efficaciter, quantum ad eorum quemlibet pertinet, absque contradiccione qualibet atque dolo. Siquis vero premissis vel eorum alicui ausu temerario contraire presumpserit, se sciat indignacionem nostre ducalis excellencie incurrisse, quodque nos nostri heredes et posterii ob ipsius ausum et presumpcionem temerarios pro qualitate culpe et negocii graviter punire debemus et volumus in rebus vel in corpore iuxta huius nostre ordinationis continenciam prelibatam.

Que cum omnibus punctis articulis et capitulis in ea comprehensis per consensum, scitum et voluntatem necnon per patentes litteras reverendi in Christo patris domini Alberti Patauiensis ecclesie episcopi tamquam iudicis ordinarii tocius cleri in sua diocesi et dicta villa Wiennensi constituti confirmata, approbata dinoscitur et firmata.

Testes huius rei qui presentibus intererant sunt, quorum nomina subnotantur, venerabiles in Christo dominus Ortolfus archiepiscopus Apomiensis, dominus Agapitus de Columpna Esculanus episcopus nuncius sedis apostolice noster consagwineus, dominus Paulus Frisingensis, dominus Stephanus Zagabriensis, dominus Albertus Patauiensis, dominus Iohannes Brixinensis noster cancellarius, dominus Iohannes Gurczensis et dominus Petrus Marcopolensis episcopi, ac reverendi Iohannes Medlicensis, Chunradus ad Sanctum Paulum in Lauenttal, Vlrucus Obernburgensis et Clemens Scotorum Wienne abbates, Ortolfus Newnburgensis et Vlrucus ad Sanctum Ypolitum prepositi necnon nobiles fideles nostri dilecti Rüdolfus de Habsburg, Otto de Ortenburg, Vlrucus de Schownberg comites nostri consagwinei, et fideles nostri dilecti Berichtoldus, Burkardus et Iohannes comites de Maydburg, Ybanus comes de Pernstain, Hainricus filius suus, Fridericus de Buzznang et Wilhalmus de End liberi, Stephanus de Meissow supremus marscalcus, Heidenricus de Meissow supremus pincerna, Albertus de Püchaym supremus dapifer, Petrus de Eberstorf supremus camerarius, Wilhalmus de Kreuspach supremus magister venatorum Austrie, Eberhardus de Walsse de Lincz noster capitaneus supra Anasum, Heinricus et Fridericus de Walse de Drosendorf, Fridericus, Heinricus et Rüdolfus de Walsse de Anaso, Leutoldus de Stadekk marscalcus provincialis Austrie, Berhtoldus de Pergaw iudex curie nostre, Iohannes de Travn, Hertlinus et Leupoldus filii sui, Heinricus et Heinricus, Fridericus, Albertus, Chunradus, Vlrucus et Wilhalmus de Potendorf, Cadoldus et Cadoldus de Ekcharczow, Iohannes de Püchaym, Wernhardus de Meissow, Stephanus, Vlrucus, Heinricus, Vlrucus, Otto, Albertus et Rüdolfus de Zelking, Heinricus et Hertlinus de Rauhenstain, Heinricus, Iohannes et Georius de Liechtenstain de Nicolspürg, Stephanus de Hohenberch et filius suus, Rudolfus de Stadekke, Albertus et Albertus, Martinus et Iohannes dicti Stüchsen, Perngerus, Rudolfus et Perngerus de Landenberg, Chadoldus, Vlrucus, Otakarus et Vlrucus de Haselaw, Iohannes Türs de Rauhenekk, Fridricus de Stubenberg summus pincerna Styrie, Otto, Iohannes, Vlrucus et Wülffingus eciam de Stubenberg, Vlrucus, Albertus et Heinricus, Ekkel et Erkel de Aczenprukk, Chvnradus et Nicolaus de Sachsengang, Weichardus et Weichardus de Toppel, Otakarus, Cristanus et Dietmarus de Ror, Dietmarus, Dietricus et Hertlinus de Losenstain, Fridericus, Heinricus et Ortlibus de Winchel, Rüdolf Otto de Liechtenstain supremus camerarius Styrie, Vlrucus filius suus, Andreas et Fridericus de Liechtenstain de Judenburg, Piligrimus et

Iohannes dicti Strewn, Weichardus, Wolfgangus et Georius de Polnheim, Lienhardus et Wernhardus de Ladendorf, Heinricus de Hakenberg, Albertus Pincerna de Ried, Wolfgangus et Iohannes de Winnden, Vlricus, Iohannes de Liechtenekk, Heinricus de Neitperg, Marichardus de Türnstain, Marichardus Heusler, Vlricus de Chronichperg, Chunradus et Heinricus dicti Perner, Leupoldus et Iohannes de Sirndorf, Vlricus, Iohannes et Wülfigus de Planchenstain, Fridericus marscalcus de Pappenhaim, Vlricus de Valkenstain, Hertlinus de Scherffenberg, Iohannes de Kunigsperg, Fridericus dictus Mutarius de Purkhausen, Jan et Jan de Miserietsch, Heinricus et Georius de Vettaw, Iohannes dictus Glacz cum suis fratribus, Iohannes et Hertlinus de Wildekk, Albertus de Ottenstain et filii sui, Albertus de Sunnberg, Claus de Domo, Rudolfus de Schönaw dictus Hawraus, Vlricus de Asperomont, Iohannes de Toczenpach, Nicolaus de Reihensain, Burkardus, Cunradus et Heinricus de Elrbach, Heinricus de Ernuels, Hermannus de Schönleiten, Christanus et Cadoldus de Cinczendorf, Heinricus de Ratpach magister curie nostre et quamplures alii fide digni. Et in testimonium perpetuum omnium et singulorum specificatorum et scriptorum superius necnon ad securitatem integram firme et inviolabilis observancie eorundem presens priviiegium est appensione sigillorum nostrorum omnium roboratum.

Datum et actum Wiene duodecima die Marcii anno Domini millesimo tricentesimo sexagesimo quinto, nostri predicti ducis Rudolffi etatis vicesimo sexto, regiminis vero septimo, et nostri predicti Alberti ducis etatis sedecimo ac nostri prenominati ducis Leupoldi etatis quartodecimo annis.

+ Wir der vorgenant herzog Ruodolf sterken disen prief mit dirr underschrift unser selbs hant. +
+ Wir der vorgenant herzog Albrecht sterken disen prief mit dirr underschrift unser selbs hant. +
+ Wir der vorgenant herzog Leupolt sterken disen prief mit dirr underschrift³ unser selbs hant. +

Et nos Iohannes Dei et apostolice sedis gracia Brixinensis episcopus prefati domini nostri domini Rūdolfi ducis Austrie primus cancellarius recognovimus omnia prenotata.

³ underschrift *Orig.*